

موقعیت شاخص‌های اقتصادی ایران و جهان ۳. رشد اقتصادی

نام دفتر: مطالعات اقتصادی

شماره مسلسل: ۲۲۰۱۲۷۶۴

تاریخ انتشار: ۱۳۹۱/۱۰/۲۷

رشد اقتصادی فرآیندی پایدار است که در اثر آن ظرفیت تولیدی اقتصاد طی زمان افزایش می‌یابد و سبب افزایش سطح درآمد ملی می‌شود.^۱

هرچند توسعه اقتصادی را می‌توان فرآیند بهبود بخشیدن به کیفیت زندگی عموم مردم در سه محور کلیدی زیر دانست:^۲

۱. ارتقای سطح زندگی مردم از طریق فرآیندهای مناسب رشد اقتصادی،

۲. ایجاد شرایطی که موجب عزت نفس مردم شود (از طریق استقرار نظام‌ها و نهادهای اجتماعی، سیاسی، اقتصادی که مشوق شأن و احترام انسان باشد)،

۳. افزایش آزادی‌های مردم در انتخاب، از طریق وسعت بخشیدن به حدود متغیرهای انتخاب آنها (به‌عنوان مثال افزایش در تنوع کالاها و خدمات).

به این ترتیب هرچند تغییرات و دگرگونی‌های ساختاری در اقتصاد کشور (در چارچوب نظام ارزش‌های سیاسی و اجتماعی حاکم بر جامعه) توسعه اقتصادی تلقی می‌شود؛ اما در تحلیل نهایی، توسعه اقتصادی بدون رشد مستمر تولید ناخالص داخلی و تغییرات ساختاری از نظر سهم بخش‌های عمده اقتصادی در تولید ملی، تحقق پیدا نمی‌کند، البته به‌خوبی می‌دانیم که رشد تولید ناخالص ملی یا سرانه آن به‌خودی‌خود، نمایانگر بهبود واقعی شرایط زندگی نیست. زیرا قبلاً فکر می‌شد رشد سریع، عامل اصلی تعیین‌کننده سطوح زندگی است ولی درحال حاضر این مهم به مسائلی از قبیل توسعه انسانی، نابرابری‌های درآمد، فقر و بیکاری منتقل شده است.

در چشم‌انداز بیست‌ساله و در افق سال ۱۴۰۴ چنین ترسیم شده است: «ایران کشوری است توسعه‌یافته با جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه با هویت اسلامی و انقلابی و... رشد پرشتاب و مستمر اقتصادی». بنابراین بحث در زمینه رشد اقتصادی نیز یکی از متغیرهایی است که براساس آن می‌توان موقعیت اقتصادی ایران را در سطح جهان و در سطح منطقه مورد ارزیابی قرار داد.

با این توصیف، براساس مشاهدات جدول پیش‌بینی می‌شود، کشورهای عراق، افغانستان، ازبکستان، ترکمنستان و کویت بیشترین رشد اقتصادی را در سطح منطقه و در سال ۲۰۱۲ تجربه نمایند. این کشورها در سطح جهان به ترتیب رتبه‌های ۵، ۲۰، ۲۳، ۲۴ و ۲۸ را به‌خود اختصاص داده‌اند. این درحالی است که براساس پیش‌بینی‌ها، ایران در سال ۲۰۱۲ از لحاظ رشد اقتصادی، رتبه ۲۳ کشورهای منطقه و صدوشصت و چهارمین کشور جهان را خواهد داشت.

1. Mac Millan Dictionary of Modern Economics, Third Edition David Pearce, P. 120.

۲. فرهنگ واژه‌ها و اصطلاحات اقتصادی، مایکل تودارو، ترجمه غلامعلی فرجادی، سازمان برنامه و بودجه، ۱۳۶۴.

جدول ۱. رشد اقتصادی، رتبه منطقه‌ای و رتبه جهانی آن در

کشورهای منطقه در سال ۲۰۱۲^۱

رتبه جهانی	رتبه منطقه‌ای	رشد اقتصادی	کشور	ردیف
۵	۱	۱۱/۱۴	عراق	۱
۲۰	۲	۷/۱۷	افغانستان	۲
۲۳	۳	۷/۰۰	ازبکستان	۳
۲۴	۴	۶/۹۷	ترکمنستان	۴
۲۸	۵	۶/۵۵	کویت	۵
۳۳	۶	۶/۰۲	عربستان سعودی	۶
۳۴	۷	۶/۰۱	قطر	۷
۳۶	۸	۶/۰۰	گرجستان	۸
۳۷	۹	۶/۰۰	تاجیکستان	۹
۴۰	۱۰	۵/۸۶	قزاقستان	۱۰
۵۱	۱۱	۵/۰۱	عمان	۱۱
۵۴	۱۲	۴/۹	قرقیزستان	۱۲
۸۴	۱۳	۳/۸	ارمنستان	۱۳
۹۶	۱۴	۳/۴	پاکستان	۱۴
۹۹	۱۵	۳/۱	آذربایجان	۱۵
۱۰۶	۱۶	۳/۰۰	لبنان	۱۶
۱۱۰	۱۷	۲/۷۵	اردن	۱۷
۱۱۳	۱۸	۲/۶۶	رژیم اشغالگر قدس	۱۸
۱۲۳	۱۹	۲/۲۹	ترکیه	۱۹
۱۲۴	۲۰	۲/۲۸	امارات	۲۰
۱۳۵	۲۱	۱/۹۹	بحرین	۲۱
۱۴۰	۲۲	۱/۵۴	مصر	۲۲
۱۶۴	۲۳	۰/۳۶	ایران	۲۳
۱۷۳	۲۴	-۰/۸۶	یمن	۲۴
—	—	۴/۳۷	میانگین منطقه	۲۵

Source: IMF, WEO, (World Economic Outlook), October 2012.

۱. این ارقام پیش‌بینی هستند ولی معمولاً به ارقام قطعی نزدیک می‌باشند.

جدول ۲. مقایسه رتبه رشد اقتصادی کشورهای منطقه در سال ۲۰۱۰ و ۲۰۱۲

کشور	۲۰۱۲	۲۰۱۰	تغییر رتبه*
عراق	۱	۲۲	۲۱
ترکمنستان	۲	۲	۰
ازبکستان	۳	۴	۱
تاجیکستان	۴	۸	۴
گرجستان	۵	۹	۴
کویت	۶	۱۷	۱۱
قطر	۷	۱	-۶
عربستان سعودی	۸	۱۳	۵
قزاقستان	۹	۷	-۲
افغانستان	۱۰	۵	-۵
عمان	۱۱	۱۴	۳
امارات متحده عربی	۱۲	۱۹	۷
ارمنستان	۱۳	۲۱	۸
آذربایجان	۱۴	۱۱	-۳
پاکستان	۱۵	۱۶	۱
اردن	۱۶	۲۰	۴
ترکیه	۱۷	۳	-۱۴
اسرائیل	۱۸	۱۲	-۶
لبنان	۱۹	۶	-۱۳
بحرین	۲۰	۱۵	-۵
مصر	۲۱	۱۰	-۱۱
قرقیزستان	۲۲	۲۳	۱
ایران	۲۳	۱۸	-۵

Source: International Monetary Fund 2010, 2012, World Economic Outlook (WEO).
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2011/02/weodata/index.aspx>

* تغییر رتبه‌های مثبت به معنی بهتر شدن وضعیت و تغییر رتبه‌های منفی به معنی بدتر شدن وضعیت است.

همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، کشورهای عراق، کویت و ارمنستان از نقطه‌نظر تغییر رتبه، بهترین وضعیت را در بین کشورهای منطقه تجربه کرده‌اند. از سوی دیگر کشورهای ترکیه، لبنان، مصر و قطر از نقطه‌نظر تغییر رتبه، بدترین وضعیت را در بین کشورهای منطقه در فاصله ۲ سال (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۲) تجربه کرده‌اند. رتبه ایران از ۱۸ در سال ۲۰۱۰ به ۲۳ در سال ۲۰۱۲ رسیده است (۵ رتبه نزول جایگاه).
 جمع‌بندی اینکه پیش‌بینی می‌شود رشد اقتصادی ایران در سال ۲۰۱۲، چهار واحد درصد کمتر از میانگین منطقه باشد.